

Verslag bezoek aan La Libertad

15 tot en met 20 december 2023

De laatste keer dat bestuursleden van de stedenband Doetinchem-La Libertad een werkbezoek aan La Libertad hebben gebracht is al weer vier jaar geleden. We hebben natuurlijk wel contact gehouden via email en videobellen, maar het is ook belangrijk om met elkaar om tafel te zitten en projecten te bezoeken. Monic Schaapveld ging sowieso naar Nicaragua en heeft in december een aantal dagen La Libertad aangedaan. Hieronder haar verslag.

Begin december ben ik naar San José, Costa Rica, gevlogen. Daar heb ik de bus gepakt naar de grensovergang Los Chiles aan de oostkant van het land en van daar door naar San Carlos, de zusterstad van Groningen. Na een paar dagen in San Carlos gaat de reis weer verder naar La Libertad. Jaren geleden heeft DOS een bijdrage geleverd aan het verharden van de weg van Juigalpa naar La Libertad. Deze weg ligt er nu niet heel best bij, veel gaten en opgestuwde stenen. De chauffeur doet al slingerend zijn best om de gaten te ontwijken.

Halverwege de middag kom ik aan bij het hotel. Ik ga nog even naar de Casa de la Hermandad waar onze counterpart FC Juntos kantoor heeft. De administratrice Yamileth is er nog. Het pand ziet er goed uit. Ze hebben via het project van de Denen een nieuw fotokopieerapparaat gekregen. De Denen hebben de eerste fase van het project afgerond, er is een delegatie van 3 Denen en 2 Filipijnen geweest om voorlichting te geven over de nieuwe manier om goud te winnen met borax in plaats van kwik. En er is in de praktijk getoond hoe het werkt. Het betekent wel een hele aanpassing voor de kleine goudzoekers, en met name voor de rastra's waar de rotsblokken verpulverd worden en het goud er met kwik uitgehaald wordt. De opbrengst van de andere manier om het goud uit het ruwe materiaal te halen is hoger dan met kwik. Borax is goedkoper en makkelijker te krijgen. En natuurlijk is het beter voor mens en natuur.

De slechte toestand van de weg naar La Libertad komt omdat er nu vrachtwagens met het ruwe materiaal (broza) van Matagalpa, Siuna, León en andere plaatsen naar La Libertad wordt gebracht. Dat zijn enorm zware vrachtwagens. Dit is omdat de grote mijn het meeste goud uit het materiaal kan halen, ook als de concentratie goud heel laag is. De andere mijnbedrijven hebben niet deze apparatuur. Ook het ruwe materiaal van de kleine gouddelvers komt hier naar toe.

De situatie met het drinkwater is verergerd. Het hotel had altijd water, maar nu niet. Door de snelle groei van het stadje kan het systeem het niet meer aan, om en om worden sectoren afgesloten. Gelukkig heeft het hotel een flinke watertank, die openen ze 's ochtends en aan het begin van de avond.

Zaterdag 16 december

Met FC Juntos is afgesproken om om 13:00 uur te overleggen in de Casa de la Hermandad.

's Ochtends naar de Mercado Campesino geweest, een project waar DOS aan heeft bijgedragen. Op zaterdag komen producenten uit de plattelandsdorpjes hun producten verkopen. De gemeente verzorgt nog steeds het vervoer naar de Mercado. Er zijn wel minder

verkopers dan voorheen, en veel producten liggen op de grond uitgespreid en er zijn weinig kopers. Bij het deel waar eten bereid wordt, is het wel wat drukker.

La Libertad heeft nu 2 heuse tankstations: *Uno* bij de rotonde en *Puma* bij de ingang naar La Libertad. De straat van het centrum naar het hotel wordt gerepareerd, ook aan andere straten wordt hard gewerkt. Het valt op de er best veel huizen nieuw gebouwd of gerepareerd worden. Maar dat is wel vaker zo in december omdat men dan een eindejaarsuitkering gekregen heeft.

Er wordt nu gebouwd aan een nieuwe arena, voor de rodeo's en dergelijk, op de plek van de oude arena. En er komt een groot nieuw stadion, waar ook nationale competities gespeeld kunnen worden. De grond net voor de rotonde bij de ingang naar La Libertad is genivelleerd. Met de bouw moet nog begonnen worden.

Overleg met Dr. Byron, Denis, Marta en Yamileth in het Casa de la Hermandad

Zoals elk jaar is er een nieuw bestuur gekozen, met nog steeds dr. Byron als voorzitter, Denis als vice-voorzitter, Marta secretaris, Omar penningmeester en Luis Arraica, een nieuw lid. Dit nieuwe bestuur moet ingeschreven worden bij het ministerie. Dr. Byron gaat maandag naar Managua, hij neemt alle documenten mee om de inschrijving te regelen.

FC Juntos moet nu maandelijks de 'constancia', een soort goedkeuring, vernieuwen a US\$ 50 per keer. Als ze een project in uitvoering hebben moeten ze iedere maand verslag uitbrengen en weer een constancia als het project afgerond is.

We hebben kort over verschillende dingen gepraat, dat komen in de komende dagen wel terug.

We hebben een programmaatje gemaakt:

Zondagochtend: 09:00 uur: Escuela Hermida Flores

Maandag: 10:00 uur Minsa / Centro de Salud

Daarna: op kantoor; inzicht in de inkomsten en uitgaven en het woningbouwprogramma

En wellicht een begin met bespreken businessplan

Dinsdag: 8.30 uur: businessplan. Luis de boekhouder is hier ook bij.

12:00 uur: online gesprek met DOS-leden. Daarna eventueel verder over business plan.

We hebben de net gebouwde woning van Eddy bekeken, hij was er zelf niet, maar hij heeft de sleutels aan Yamileth gegeven.

Het is een prachtig huis, met uitzicht op de arena. De materialen die gebruikt zijn, zijn van goede kwaliteit en zo veel mogelijk in La Libertad gekocht. Het ontwerp is verder hetzelfde als van het een na laatste huis, alleen is dit huis wat hoger. Het is aardbevingsbestendig. Er wordt nu ook een verzamelput voor het rioolwater aangelegd, een sumidero. Eddy heeft financiële mogelijkheden en wist precies hoe hij alles wilde hebben. Hij heeft deze aanpassing zelf betaald, zodat de uitgaven door FC Juntos op 13.500 dollar bleef. Hij heeft zelf al verbeteringen aangebracht en een aanrecht ingebouwd.

FC Juntos heeft 4 goedgekeurde aanmeldingen voor een woning, dus van personen die een eigen kavel hebben en voldoende inkomen. Er wordt een betaling van duizend dollar gevraagd voor de aanleg van de sumidero.

Hierna hebben we de nieuwe woonwijk bij de ingang naar La Libertad bekeken. Dit is een deel van het *casas para el pueblo*-programma vanuit de overheid. Het gaat in totaal om 40 woningen, het andere deel is in de wijk Miguel Merel. Marta, die ook raadslid is en de ins en outs van het programma kent, vertelt ons hoe dit programma werkt. De overheid subsidieert een deel, de gemeente ook, en de bewoners lossen hun deel af via maandelijkse afbetalingen. Marta vertelt dat er bij dit overheidsprogramma veel betalingsachterstanden zijn. Dat is wel een probleem, de bewoners weten dat de gemeente hen niet op straat zal zetten.

Zondag 17 december

Met Denis en Yamileth gaan we naar de Hermida Flores-school. De directrice staat al op ons te wachten. Zij is degene die er voor gezorgd heeft, 20 jaar geleden, dat deze school er kwam. Voordat de school er was, ging ze bij de kinderen langs om les te geven. De leerlingen komen met name van het platteland, uit arme gezinnen. Er is zo goed als geen onderhoud gedaan in al die jaren. Wel is er door de gemeente een gebouwtje/klaslokaal bijgebouwd, maar dat was van slechte kwaliteit.

Het is echt ellendig, hoe het er allemaal bijligt. Voor de directrice is het vervangen van het elektriciteitsysteem, het vervangen van de houten deuren en het repareren van de houten, verschuifbare middenwand het belangrijkste. En natuurlijk de andere dingen die in het voorstel staan. Denis vertelt dat een project van kleine omvang niet handig is, omdat het zoveel inspanning en geld kost om toestemming te krijgen. Wat ook zeer noodzakelijk is, is het repareren van de afvoer van de wc's naar de sumidero. Nu ligt er een plas rioolwater net voor de sumidero, dat geeft flink wat stankoverlast.

Het bedrag op de ingediende begroting voor arbeidskosten was vrij laag. Dat is omdat de vader van een van de leerlingen het werk gaat doen. Denis benadrukt dat het belangrijk is dat het goed wordt gedaan. De directrice heeft alle vertrouwen in deze vader.

Denis zegt dat het ideaal zou zijn als deze werkzaamheden in de vakantieperiode plaatsvinden, eind januari starten ze weer. Dat lijkt me wat al te optimistisch, gezien het geregeld bij Migob.

De directrice is zeer bevlogen, vertelt heel eerlijk wat er allemaal mis is en moet daar zelf om lachen. Bewonderingswaardig hoe ze de moed erin houdt.

Maandag 18 december

In het Centro de Salud worden we ontvangen door de vice-directeur. Ze zijn nog steeds erg blij met het echoapparaat dat in 2020 door DOS aan het ziekenhuis is geschonken. Het is het beste apparaat in het departement. Twee artsen zijn opgeleid in het bedienen van het apparaat. Wat nog ontbreekt is training om borstsonderzoek te doen. Die training is in het ziekenhuis in Juigalpa, die zetten het op het programma en dan worden artsen van verschillende ziekenhuizen uitgenodigd voor de training.

Twee dagen in de week worden er echo's gemaakt. Op maandag voor zwangere vrouwen, op vrijdag voor andere onderzoeken en ook voor zwangeren. Gemiddeld 40 per week. Als er een noodsituatie is dan ook 's avonds en in het weekend.

Waar een tekort aan is, is speciaal papier om de resultaten af te drukken, ieder soort onderzoek heeft een eigen formaat afdruk. Dat zouden ze van het ministerie van gezondheid moeten krijgen, maar de laatste tijd leveren ze niet. Ze drukken het nu op gewoon papier af.

Soms vragen andere gezondheidscentra of ze het apparaat kunnen lenen, maar dat staan ze nooit toe.

Wat ze graag zouden hebben is een draagbare echo, om mee te nemen naar de plattelandsdorpjes. Er komt twee keer per jaar een mobiel ziekenhuis, dat is een, ook met echo, ingerichte vrachtauto. Het probleem is dat die zo groot is dat het niet naar de dorpjes kan.

Denis vertelt dat er helaas geen mogelijkheden zijn om het ingediende project voor een aparte zaal voor patiënten met koorts te ondersteunen. Deze patiënten liggen nu bed aan bed in een kleine kamer. Ze hebben waarschijnlijk dengue, met het gevaar dat het hemorragisch wordt. Deze patiënten moeten constant in de gaten gehouden worden. Het gezondheidscentrum heeft ook een tekort aan bloeddrukmeters, zuurstoftanks en dopplers voor het luisteren naar het hart van baby's.

Op kantoor heb ik met Yamileth de uitgaven bekeken. De vaste lasten komen op zo'n 500 dollar per maand. Grote kostenposten zijn de personeelskosten voor de administratief medewerker en voor de boekhouder. Ook moeten er maandelijks kosten gemaakt worden om in Managua bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken de activiteiten van FC Juntos te verantwoorden en te overleggen over nieuwe projecten.

Ter illustratie: voor het regelen van de documenten bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken zijn ze het volgende kwijt:

Elke trip naar Managua kost 120 dollar (benzine en eten), 1 reis om het aan te vragen, 1 reis om het op te halen. FC Juntos moet maandelijks de constancia vernieuwen. Een constancia kost 200 córdobas. Voor het uitvoeren van een project: 50 dollar voor het indienen, 50 dollar voor het afsluiten. En in de uitvoeringsperiode 1 keer per maand naar Managua voor verslaglegging.

We hebben ook de bewoners met achterstanden langsgelopen. Denis oppert het idee om bij mevrouw McFields langs te gaan om er druk achter te zetten, maar daar is het uiteindelijk niet van gekomen.

Met de overige 6 bewoners met achterstand heeft Yamileth contact, een aantal heeft onlangs een paar maanden afbetaald, dat lijkt allemaal goed te komen. Met een bewoner, Jilder, was eerder al een regeling

getroffen, die hij toen ook is nagekomen, maar daarna heeft hij niet meer betaald. Binnenkort gaan ze weer een regeling met hem treffen.

María del Carmen kwam langs bij de Casa, was een fijn weerzien. En het kwam ook heel goed uit, want we hadden om 4 uur met de padre afgesproken. María del Carmen was helemaal in het begin betrokken bij het Asilo de Ancianos. Ze is meegegaan naar de padre.

De huidige padre is padre Zavala, hij was al eens eerder de pastoor hier. De vorige pastoor heeft het Asilo verwaarloosd, deze heeft er weer leven ingebracht. De maaltijden voor de ouderen is weer opgepakt, maar slechts 2 keer per week, op vrijdag en zaterdag. Er komen meer dan 30 ouderen. Er is nu een betaalde kokkin, en een betaalde schoonmaakster die 2 keer per week komt.

Verder worden er bijna dagelijks kerkelijke activiteiten georganiseerd, als godsdienstlessen, eerste communie en heilig vormsel. Denis en María zijn daar bij betrokken

Vanuit de kerk is er een 'pastoral social', dat is een groep van 10, maar de padre wil dat graag uitbreiden.

María del Carmen suggereert om het aantal dagen dat er eten wordt gemaakt langzaamaan uit te breiden.

Denis laat de overeenkomst tussen de mijn, de Gemeente, de parochie en DOS uit 2013 zien. Dat is niet de definitieve versie. De kerk en FC Juntos hebben allebei niet het definitieve, ondertekende document. Denis gaat proberen deze te achterhalen. Net als de eigendomsapieren, daarover is onduidelijkheid of het op naam van de mijn (die de grond heeft aangekocht) of van de kerk staat. Ook hier gaat Denis achteraan.

Gezien de moeilijke situatie met de katholieke kerk in Nicaragua, ziet de padre weinig heil in het onderbrengen van ouderen. Wil je dat doen, dan moet er voldoende personeel zijn. Bovendien, zegt hij, is het hier niet de gewoonte dat ouderen naar een bejaardentehuis gaan. Als je dit wil organiseren, dan op het niveau van het bisdom, dus niet alleen voor ouderen uit La Libertad.

Ondersteuning vanuit de gemeente is gezien de situatie zeer onwaarschijnlijk. Grote dingen opzetten of grote investeringen doen, lijkt hem te risicovol. Het is niet ondenkbaar dat het Asilo in beslag wordt genomen. Ook daarom is het belangrijk om de eigendomsapieren te hebben.

Een plan van de padre is om naast het Asilo een openbare wasplek te maken, een eenvoudige, overdekte plek met 4 of 6 wasplekken. Het Asilo heeft een eigen waterput en heeft dus niet het probleem dat er geen water uit de kraan komt.

We spreken af dat de padre probeert om de groep van de pastoral social uit te breiden en te kijken of er meer dagen in de week maaltijden gemaakt kunnen worden.

Dinsdag 19 december

Vandaag is het overleg over de toekomst van het huizenprogramma en van FC Juntos. De boekhouder is er ook, het bespreken van de cijfers gaat toch het handigst met hem erbij.

Van FC Juntos zijn dr. Byron, Denis en Yamileth aanwezig.

We hebben het eerst over de actuele stand van zaken. Denis vertelt dat door het vorige bestuur niet goed opgestelde contracten en het ontbreken van eigendomsapieren het voor hun moeilijk maakt op bij bewoners die echt niet betalen, afbetaling te eisen of een juridische procedure te beginnen. Het brieven sturen en langsgaan bij bewoners met een kleine achterstand doen ze wel steeds.

Als een woning afbetaald is en de eigendomsapieren overgezet moeten worden, dat schakelt de bewoner zelf een advocaat in en betaalt de kosten. Tenzij de bewoner zegt dat dat niet in het contract staat, dan doet FC Juntos dat. Er moet nu 1 woning overgezet worden.

De bewoner van het een na laatste huis heeft een achterstand, dat is zorgelijk, ook omdat hij wel een goede baan heeft. Ze gaan er achteraan.

Zoals afgesproken in besprekingen die DOS periodiek (digitaal) met FC Juntos heeft is door DOS een eerste opzet gemaakt voor een plan om nog enkele nieuwe woningen in La Libertad te bouwen. Dit zullen de laatste woningen zijn waar we vanuit DOS aan bij kunnen dragen. We nemen dit businessplan door, dat was al eerder naar iedereen gestuurd. De boekhouder Luis voert een aantal wijzigingen is. Met deze aanpassingen komt het scenario waarbij er in 2024 drie nieuwe woningen gebouwd gaan worden, op een negatief saldo in 2027. Zo komen we op de toekomst van FC Juntos. Luis had al eerder aan FC Juntos voorgesteld om op het terrein 2 of 3 eenvoudige kiosken te bouwen en deze te verhuren aan bedrijfjes, bijvoorbeeld een drogisterij, of verkoop van mobiele telefoons. Het idee is om dit te financieren met eigen middelen vanuit het woningbouwprogramma. Dit zou tussen de US\$ 150 en 200 per kiosk aan huurinkomsten opleveren. En omdat het met eigen middelen is, hoeft het niet gemeld te worden bij het Ministerie. Als deze inkomsten ook meegenomen worden in het overzicht dan komt het negatieve saldo in 2031.

Over het plan dat DOS financiering biedt voor 3 woningen zijn ze zeer enthousiast. Dat kan dan als 1 project ingediend worden bij het Ministerie, dat scheelt kosten. En ze kunnen kortingen vragen op materialen omdat het om grote hoeveelheden gaat.

Afgesproken is dat ze nieuwe prijsopgaves vragen voor de bouw van de woningen. In de begroting nemen ze dan ook de Managua-kosten mee (volgens de berekening door Luis is dat US\$ 560 voor de totale procedure), US\$ 500 voor supervisie (het kopen van de materialen en het in de gaten houden van de bouw) en de post onvoorzien.

Ze hebben vier kandidaten die een eigen stuk grond hebben en voldoende inkomen. Het bouwen van de woningen kan in 4 à 5 maanden.

Een ander plan dat ze hebben is om het pand uit te breiden met 2 kamers, zodat bezoekers uit Doetinchem daar kunnen slapen, en om te verhuren, met name aan personeel van de grote mijn. Maar dat is voor de langere termijn.

Denis vertelt dat de mijn er voorlopig nog wel is, er is een nieuwe, grote goudader ontdekt, daar kunnen ze nog 40 jaar mee verder.

Hierna hebben we een video-gesprek met de DOS-leden Ted en Vera. We vertellen wat we allemaal gedaan hebben. Het via de kiosken over meer eigen middelen beschikken, lijkt Ted en Vera een goed plan. Dr. Byron en Denis zeggen toe om voor 20 januari de nieuwe begroting voor de bouw van de 3 woningen en voor de kiosken naar DOS te sturen. Over het repareren van de riolering bij de Hermida Flores-school is afgesproken dat dit meegenomen kan worden in de nieuwe begroting en dat DOS dan kijkt of daar nog geld voor is.

FC Juntos heeft een afscheidsavondeten georganiseerd in de Casa de la Hermandad. De FC Juntos-leden met hun gezin zijn er, natuurlijk is er live-muziek met don Jesús. En ook de oud burgemeester en nu gemeenteraadslid Darwin. Hij is nu bezig met het inrichten van de Casa de la Cultura, een wens die hij al heel lang heeft.

Denis moet morgen naar Managua, ik maak graag gebruik van zijn aanbod om mee te rijden. Ik krijg een t-shirt met de logo's van FC Juntos en van de Deense organisatie.